

Toplum ve Sosyal Hizmet

ISSN: 2147-3374 / E-ISSN: 2602-280X

Araştırma Makalesi / Research Article

Lise Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi

Determination of The Attitudes of High School Students Towards Ageism

Fatümatü Zehra ERCAN¹, Merve ERCAN², Orhan KOÇAK³

¹Dr.Öğr.Üyesi., Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü,
f.zehraercan@gmail.com
ORCID: 0000-0001-9978-1713

²Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Hizmet Bölümü,
mervurumeysaercan@gmail.com
ORCID: 0000-0002-9293-0218

³Prof.Dr., İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü.,
orhan.kocak@istanbul.edu.tr
ORCID: 0000-0002-0281-8805

Başvuru: 07.05.2022
Kabul: 15.03.2023

Atıf:
Ercan, F. Z., Ercan, M. ve Koçak, O. (2023). Lise öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 34(2), 361-380. DOI: 10.33417/tsh.1113255

ÖZ

Bu araştırmanın amacı lise öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlarını incelemektir. Betimleyici araştırma olan bu çalışmanın örneklemini 291 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Veri toplama araçları Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ) ve Öğrenci Bilgi Formudur. Veriler SPSS for Mac 21(Statistical Package for Social Sciences) programı ile analiz edilmiştir. Analizde, ortalama, standart sapma, minimum, maksimum değerler, ve yüzdelik sayılar hesaplanmış ve Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis, ANOVA testleri yapılmıştır. Araştırma sonuçları lise öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik genellikle olumlu tutum sergilediğini ve yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeği puanları ile öğrencilerin cinsiyet, doğum yeri, en fazla yaşanan yer, anne ve babanın eğitim durumları, büyükanne/büyükbabanın yaşadığı yer değişkenleri arasında anlamlı farklılıkların olduğunu göstermiştir ($p<0.05$). Aile tipi, annenin mesleği, babanın mesleği, yaşlı ile yaşanan yıl sayısı, kardeş sayısı değişkenleri ile yaşlılara yönelik tutum puanları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir ($p>0.05$). Boylamsal bir olgu olarak yaşlıya dönük algının anlaşılmasında ergenlerin tutumları ve bu tutumları belirleyen etmenler önemlidir. Kentleşmeyi modern ve geleneksel unsurlarla birlikte deneyimleyen Malatya kentinde eğitim gören lise öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlarının önemli bir temsil olduğu düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Yaşlı ayrımcılığı, olumlu ayrımcılık, olumsuz ayrımcılık, yaşlıların sosyal yaşamını sınırlandırma, lise öğrencileri

ABSTRACT

The purpose of this research is to investigate the attitudes of high school students towards ageism. The sample of this descriptive study consists of 291 high school students. The Ageism Attitude Scale (AAS) and the Student Information Form were used to collect data. Data were analyzed with SPSS for Mac 21 (Statistical Package for Social Sciences) program. In the analysis, mean, standard deviation, minimum and maximum values, and percentages were calculated, and Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis, and ANOVA tests were performed. The results showed that high school students generally have a positive attitude towards ageism, and there are significant differences between the Ageism Attitude Scale scores and the variables of students' gender, place of birth, place of residence, education level of parents, and place of residence of grandparents ($p<0.05$). It was found that there was no significant relationship between the variables of family type, mother's occupation, father's occupation, number of years lived with the elderly, number of siblings, and the Ageism Attitude Scale scores ($p>0.05$). Adolescents' attitudes and the factors that determine these attitudes are important in understanding the perception of aging as a longitudinal phenomenon. It is thought that the attitudes of high school students studying in the city of Malatya, which has experienced urbanization with modern and traditional elements, towards ageism are an important representation.

Keywords: ageism, positive discrimination, negative discrimination, restriction on the social life of the elderly, high school students

GİRİŞ

Günümüzde ortalama yaşam beklentisinin yükselmesi, yaşlı nüfusun hızla artmasına ve üç neslin bir arada yaşamasına yol açmıştır (Requena, et al., 2018). Bireylerin kapitalist sistemde üretim ilişkileri çerçevesinde değerlendirilmesi, yaşlı nüfusu mikro, mezzo ve makro düzlemde üretim ilişkilerine dahil olmayan aynı zamanda kaynakları tüketen bireyler olarak görülebilmesine yol açmaktadır. Teknolojinin hızlı gelişimi kuşaklar arası kültürel farklılıkları, yaşam pratiklerini dramatik bir şekilde değiştirmektedir. Bu durum kuşaklar arası farklılıkları ve çatışmayı artırabilmektedir. Tüm bu faktörler yaşlılara yönelik olumsuz, kısıtlayıcı bir tutum olan yaş ayrımcılığına yol açmıştır. Niteliği ve niceliği kültürel kodlara göre farklılaşmakla birlikte Türkiye’de ve dünyada yaşlı ayrımcılığı tutumları yükselmektedir. Yaşlılar yönelik ayrımcılık Gordon Allport’un (1979) ayrımcılık piramidinde belirttiği (önyargı, sözlü kötöleme, uzak durma, ayrımcılık, şiddet, soykırım) aşamalarından geçmektedir. Yaşlılara yönelik önyargı, nesiller arası farkların dramatik bir şekilde yükselmesi ile ilişkili olarak artmaktadır. Yaşlıların geri kafalılığına, takıntılına, hijyenlerine, fiziksel kusurlarına (İşitme, yürüme, konuşma vb.) ilişkin sözlü aşağılama, sataşma, hakaret artmaktadır. Çağımızda aile sistemlerindeki değişim neticesinde çekirdek ailelerin yaygınlaşması, kök aile ile ilişkilerin zayıflaması, yaşlı bireylerin yalnız veya yaşlı bakım evlerinde aile ve toplum bağlamının dışında diğer yaşlılarla yaşamalarına neden olmaktadır. Nesiller arası ilişkinin zayıflaması, önyargının ve tahammülün de azalmasına yol açabilmektedir. Yaşlılara yönelik istismar vakaları giderek daha çok duyulmaktadır, itibarsızlaştırılan yaşlılık ve yaşlılara yönelik, onların çaresiz ve güçsüz olmasını tetikleyen istismar vakaları da artmaktadır (Snellman, 2018). En çok yaşlılar için risk oluşturan, yaşlıların ölümüne yol açan COVID-19 salgını ile yaşlı hayatının değeri üzerine tartışmalar başlamıştır. Bu süreçte iki söylem hâkim olmuştur; bir taraftan ölüm korkusundan dolayı yaşlılara yönelik karantina uygulamaları çerçevesinde yaşlı nüfusun çaresizliği, bir taraftan ise yaşlı nüfusun hükümetler ve sağlık sisteminde oluşturdukları yük tartışılmıştır. Sağlık sisteminde yetersizlikler yaşandığı durumlarda öncelikli sağlık hizmetlerinin gençlere verilmesi gerektiği de bu tartışmaların bir boyutudur (Cohn-Schwartz & Ayalon, 2021). Yaşlılara yönelik ayrımcılık insan hakları bağlamında üzerinde durulması gereken önemli bir sorun alanı olduğu görülmektedir (Larsson & Jönsen, 2018; Daşbaşı & Işıksan, 2018).

Yaşlı ayrımcılığı; yaşlı bireylere yönelik olarak geliştirilen tutum, ön yargı ve davranışları ifade etmektedir. Yaşlı ayrımcılığını; 1969 yılında, insanlığa yönelik, ırk ve cinsiyet ayrımcılığı gibi davranışa dönüşebilen bir ayrımcılık kategorisinde değerlendiren Amerika Ulusal Yaşlılık Enstitüsü başkanı Gerontolog Robert Butler’dır (Butler, 1969). Yaşlı haklarını içeren ulusal ya da uluslararası herhangi bir sözleşme yoktur. Yaşlı hakları İnsan Hakları Sözleşmesi bağlamında değerlendirilmektedir. Yaşlı hakları kapsamında yaşlı ayrımcılığıyla mücadele tüm Dünyada ve Türkiye’de nüfusun yaşlanması ile birlikte değişen ihtiyaçlar kapsamında yaygınlaşmaktadır (U. Yanardağ, 2019). Yaşlılık kaçınılması gereken istenmeyen bir durum olarak değerlendirilmektedir. İnsan hayatının diğer evrelerinde olduğu gibi yaşlılığın konumu da üretim ilişkileri ile belirlenmiştir. Küreselleşme ve neoliberal politikalarla birlikte yeniden şekillenen üretim ilişkileri insan yaşamının

son evresi olan yaşlılığı yeniden konumlandırmıştır (İpek, 2019). Yaşlı birey yeni yaşam pratiklerine (değişime uyum, rekabet, teknoloji kullanımı vb.) uyum sağlayamaması yaşlılığa yaklaşımı olumsuz etkilemiştir. Bu şekilde yaşlılık hastalık ve tüketim ile ilişkilendirilmiştir. Yaşlılık; gençliğin, güzelliğin, sağlığın ve üretimin tam karşıtı olarak konumlandırılmaktadır (Maurya at al. 2022; Schwartz & Ayalon, 2021)

Yaşlanma, doğumla başlayıp ölüme kadar süren olağan bir süreçtir. Bu süreç biyolojik, psikolojik ve sosyal olarak birçok değişimi içermektedir. Bu dönemde fiziksel ve mental yetilerde birçok gerileme görülmektedir. Sosyal olarak birçok rol değişimi ve statü kaybı olabilmekte ve bu durum yaşlı bireylerde yetersizlik, umutsuzluk ve çaresizlik hissi oluşturmaktadır (Ercan & Arıcı, 2020). Yaşlılardaki bu değişimler diğer bireylerin sistemini de değiştirmekte ve diğerleri için ciddi bir uyum sorununa neden olabilmektedir. Üretim ilişkilerinin, aile yapısının değişmesi ve teknolojik yenilikler yaşlılarla gençler arasındaki kuşak çatışmasını arttırmaktadır (Marques at al., 2020; Çamur Duyan, 2019; Korkut, 2019).

Kuşak çatışması tarihsel süreçlerde her daim var olmuştur. Yeni kuşağın gelmesi toplumsal karakterde bir değişme yaratır. Kuşak çatışmasından kasıt genç kuşak ile yaşlı kuşağın anlaşmazlığıdır. Bu durumdan en muzdarip olan yaşlı kuşaktır. Bu çatışma genellikle gençlerin ergenlik dönemlerine tekabül etmektedir (Burnes at al., 2019). Ergenlik döneminde gençler toplumun bütününe uyum sağlayacak tutumlar edinirler ve çatışma yerini uzlaşmaya bırakır (Canatan, 2008). Bu nedenle ergenlerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları toplumun bilinçaltını yansıtır. Toplumsal gelişimin ve değişimin çok hızlı olduğu günümüz toplumlarında kuşaklar arası anlaşmazlıklar daha şiddetli yaşanmaktadır. Bu anlaşmazlıklar yaşlılara yönelik ayrımcılığa kadar gitmektedir. Ayrımcılık, haksız veya haklı olarak kişilere ve gruplara farklı davranılması ya da bazı kişi ve gruplara diğerlerine göre daha olumsuz sonuçlar doğuracak şekilde muamele edilmesi olarak tanımlanabilmektedir (Maurya at al. 2022; İspir, 2016). Ayrımcılığın tarihi oldukça eskidir. Irk ayrımcılığı, cinsiyet ayrımcılığı vb olmak üzere ayrımcılığın birçok çeşidi bulunmaktadır. Bu ayrımcılıklar sosyal adalet ve eşitlik bağlamında tartışılmakta ve ciddi anlamda ses getirmektedir. Bununla birlikte yaşlı ayrımcılığı yeterince gündeme gelen bir olgu değildir. Algılanan yaş ayrımcılığı yaşlanmanın yanı sıra, cinsiyet, eğitim, yoksulluk, evlilik, çalışma durumu gibi faktörlerle ilişkili olduğu gibi aynı zamanda düşük kendilik algısı ve zihin sağlığının bozulması ile de ilişkilidir (Maurya at al. 2022)

Ayrımcılığın yönünü, şiddetini ve sebep olan etmenleri anlamaya çalışmak önemlidir. Konu ile ilgili literatürde birçok araştırma mevcuttur. Araştırma örneğinin lise öğrencilerinin olması araştırmayı özgün kılmaktadır. TÜİK (2021) raporuna göre Türkiye'de doğum hızı düşmekte ve yaşlı nüfusu artmaktadır. 21.yüzyılda genel nüfus içerisinde oransal olarak genç ve çocukların azaldığı buna karşılık yaşlı sayısının arttığı anlamında kullanılan demografik yaşlanma tüm toplumlarda görülmektedir (Kul Parlak, 2017). Bu durumda genç neslin yaşlılık ve yaşlılarla ilgili

tutumları önem arz etmektedir. Başka bir gruba yönelik geliştirilen tutumlar çoğu zaman doğrudan deneyimlerden ziyade dolaylı deneyimlere dayanmaktadır. Zihinsel şemaların aktarımı düşünüldüğü zaman yaşlı ayrımcılığın kronikleşme tehlikesi doğmaktadır. Bu bağlamda genç kuşağının yaşlı kuşağa yönelik tutumları önem arz etmektedir. Her kültürde bireylerin hangi yaşta nasıl davranmaları gerektiği hakkında beklentiler vardır. Bu beklentiler o kültürün yaş normlarını formüle etmektedir. Normlar ekseninde yaşlanmak, yeni sorumluluklar, yeni davranış kalıpları, yeni yaşam ve yeni haklar anlamına gelmektedir (Burnes at al. 2019; Danış ve Günay, 2019). Bu yeni döneme uyum sağlamak hem yaşlı birey için hem de gençler için oldukça zor olabilmektedir.

Türkiye’de son yıllarda artan yaşlı nüfusu, değişen toplum ve aile yapısı için büyük sorun teşkil etmektedir. Bu sorunlar; yeterli sağlık ve bakım hizmetleri sunulması yaşlı refahı için sosyal güvenlik sistemlerinin yeniden revize edilmesi başta olmak üzere yaşlılar için aile, yakın çevre ve toplum tarafından sağlanan sosyal desteğin yaşlının sosyal uyumu için yeterli olmamasıdır (Gordon, 2020; Güven, Uçakan Muz, & Efe Ertürk, 2012; Toraman at al., 2022). Yaşlı nüfusunun artmasıyla beraber, ekonomik, toplumsal, sosyal ve sağlık alanında bazı sıkıntılar meydana gelmiştir. Bu sıkıntıların artması yaşlı ayrımcılığını beraberinde getirmiştir (Tekin Kaya & Örsal, 2018). Bu ayrımcılık film, reklam ve eğlence programlarında yaşlı kimseleri küçümseme şeklinde kendini göstermektedir. Yaşa karşı düşmanca tavırlar kozmetik ve estetik sektöründe bir piyasa oluşturmuştur. Yaşlının temsil ettiği olumsuz temsillerden korunabilmek için yaşlanma karşıtı kremler ve estetik uygulamalar yaygın bir şekilde uygulanmaktadır (Levy, 2022). Yaşlı bireyler birçok alanda ayrımcılığa maruz kalabilmektedirler, maruz kaldıkları her bir ayrımcılık belli yoksunluğu ve diğer ayrımcılığı da beraberinde getirmektedir. Yaşlıların iş hayatında yaşadığı ayrımcılık, ekonomik ve sosyal yoksunluğu beraberinde getirmektedir, yaşlı bireylerin istihdam piyasasında sıklıkla karşılaştıkları sıkıntılar “gri tavan sendromu” olarak bilinmektedir (Maurya at al. 2022; Koç at al. 2021; Koçak, 2019).

YÖNTEM

Araştırma nicel desenli olup tanımlayıcı nitelikte bulgular ortaya koymaktadır. Araştırma sonuçlarının bir durumu tanımlaması ancak durumla ilgili karşılaştırma yapmıyor olması tanımlayıcı çalışmaların en karakteristik özelliğini oluşturmaktadır (Büyüköztürk ve ark, 2013). Daha kolay ve ekonomik olduğu için zamansal olarak kesitsel araştırma tercih edilmiştir. Kesitsel araştırma zamanın bir noktasına odaklanmaktadır (Neuman, 2017). Kesitsel yaklaşımda “gelişim, çeşitli gelişmişlik evrelerinin temsil ettiği kabul edilen, birbirinden ayrı gruplar üzerinde ve bir anda (ansal olarak) yapılacak gözlemlerle belirlenmeye çalışılır” (Karasar, 2017:113).

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı lise öğrencilerinin demografik değişkenlere göre yaşlı ayrımcılığı tutumlarının incelenmesidir. Bu ana amaç kapsamında araştırma soruları;

1. Lise öğrencilerinin cinsiyet/yaş değişkenine göre yaşlı ayrımcılığı tutumları farklılaşmakta mıdır?
2. Lise öğrencilerinin aile yapısı ve yaşlıya ilişkin deneyim değişkenlerine (aile yapısı, yaşlı ile yaşama durumu, yaşanan yıl sayısı, yaşlının nerede yaşadığı ve hangi yaşlı ile yaşadığı) göre yaşlı ayrımcılığı tutumları değişmekte midir?
3. Lise öğrencilerinin yaşadığı yer (doğum yeri/ilkokul bitene kadar en fazla yaşadığı yer) değişkenine göre yaşlı ayrımcılığı tutumları farklılaşmakta mıdır?
4. Lise öğrencilerinin ebeveynlerinin eğitim/istihdam durumuna göre yaşlı ayrımcılığı tutumları farklılaşmakta mıdır?

Veri Toplama Araçları

Araştırmada Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ) ve demografik bilgi formu kullanılmıştır. Ölçek öğrencilerin yaşlılara yönelik algı ve tutumlarını incelemek amacıyla Duygu Vefikuluçay-Yılmaz ve Terzioğlu (2011) tarafından geliştirilmiştir. Ölçekte yaş ayrımcılığına yönelik tutumları anlamaya dönük olumlu ve olumsuz tutum ifadeleri yer almaktadır. Ölçeğin “olumlu ayrımcılık”, “olumsuz ayrımcılık” ve “yaşlı bireyin sosyal yaşamını sınırlandırma” ya dönük tutumlar olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek toplam 23 maddededir. “Kesinlikle Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Katılıyorum”, “Tamamen Katılıyorum” şeklinde likert tipi bir ölçektir. Ölçekte olumlu ve olumsuz tutum ifadeleri vardır. Olumsuz tutum ifadeleri ters puanlanmaktadır. Ölçekte alınacak en yüksek puan 115 en düşük puan ise 23’dür. Ölçekten alınan yüksek puanlar olumlu tutumları, düşük puanlar ise olumsuz tutumları göstermektedir.

Tablo 1: Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği ve Alt Boyutlarının Cronbach Alfa Güvenirlilik Katsayıları

Alt Boyutlar	Madde Sayısı	Cronbach Alfa Güvenirlilik Katsayısı
1. Yaşlının Sosyal Yaşamının Sınırlandırma	9	0.698
2. Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık	8	0.758
3. Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık	6	0.70
Toplam Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği Puanı	23	0.70

Tablo 1’de “yaşlının sosyal yaşamını sınırlandırma” Cronbach Alfa Güvenirlilik Katsayısı 0.698, “Yaşlıya Yönelik olumlu ayrımcılık” 0.758, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık 0.70, YATÖ toplam puan ise 0.70 olarak bulunmuştur. Bu veriler ölçeğin alt boyutlarının güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır. Ölçeğin geliştirildiği makalede ise YATÖ Cronbach Alfa Güvenirlilik Katsayısı 0.80, “yaşlının sosyal yaşamını sınırlandırma” 0.70 “yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık” 0.70, “yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık” 0.70 olarak hesaplanmıştır.

1.Yaşlının Sosyal Yaşamını Sınırlandırma: 9 maddeden oluşmaktadır. Toplumun yaşlıların sosyal hayatta görünürlüğünün sınırlandırılmasına ilişkin tutumdur. Bu boyutta en fazla 45, en az ise 9 puan alınmaktadır.

2.Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık: 8 maddeden oluşmaktadır. Bu boyutta en fazla 40 en az ise 8 puan alınmaktadır. Yaşlı bireylere yönelik olumlu algı ve tutumları ifade etmektedir.

3. Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık: 6 maddeden oluşmaktadır. Toplumun yaşlı insanlara karşı geliştirdiği olumsuz tutum ve algılardır. Yaşlı ayrımcılığı “ageism” olarak literatürde geçmektedir. Ageism cinsiyet, ırkçılıktan sonraki en güçlü ayrımcılıktır (Hasgül, 2020). Bu boyutta en fazla 30 en az ise 6 puan alınmaktadır (Yılmaz Vefikuluçay, 2011).

Evren ve Örneklem

Araştırma Malatya ilinin merkez ilçesinde kolayda örneklem yöntemi ile seçilen üç lisede (1,2,3, ve 4. Sınıf) eğitim gören 291 (213 kız, 78 erkek) öğrenci ile yapılmıştır. Örneklem gelişigüzel örneklem yöntemi ile belirlenmiştir. Araştırma için Malatya merkez ilçesinin seçilme sebebi ise, Malatya'nın büyükşehir olmasına rağmen geleneksel toplum yapısını muhafaza etmesidir. Hızlı kentleşme ve geleneksel sosyal örüntüleri bir arada deneyimleyen şehir insanının yaşlı ayrımcılığı tutumlarını lise öğrencilerinin daha iyi ortaya koyacağı düşünülmüştür.

Tablo 2: Katılımcıların Demografik Bilgileri

Cinsiyet	N	%	Aile Tipi	N	%	Doğum Yeri	N	%
Kız	213	73.2	Çekirdek Aile	244	83.8	İl	153	52.6
Erkek	78	26.8	Geniş Aile	47	16.2	İlçe	114	39.2
						Köy	23	7.8
Şimdiye Kadar Birlikte Yaşanılan Yaşlı	N	%	Annenin Mesleği	N	%	Babanın Mesleği	N	%
Büyükanne-Büyükbaba	83	28.5	Ev Hanımı	256	88.0	İşçi	99	34.0
Sadece Büyükanne	71	24.4	Memur	19	6.5	Memur	47	16.2
Sadece Büyükbaba	13	4.5	İşçi	16	5.5	Emekli	41	14.1
						Serbest Meslek	103	35.4
Annenin Eğitim Durumu	N	%	Babanın Eğitim Durumu	N	%	Kardeş Sayısı	N	%
Okur-Yazar	49	16.8	Okur-Yazar	18	6.2	1	64	22.0
İlkokul	111	38.1	İlkokul	77	26.5	2	99	34.0
Ortaokul	50	17.2	Ortaokul	64	22.0	3	71	24.4
Lise	44	15.1	Lise	77	26.5	4 +	57	19.6
Üniversite	37	12.7	Üniversite	54	18.6			
Yaşlı İle Yaşanılan Süre	N	%	Büyükanne-Büyükbabanın Yaşadığı Yer	N	%	İlkokul BiteneKadar Yaşadığınız Yerde Kaç Yıl Yaşadınız	N	%
0 yıl	132	45.4	Öğrencinin Evebeyniyle	61	21.0	1-5 yıl	15	5.2
1-9 yıl	86	29.6	Birinci Derece Yakınları İle Birlikte	66	22.7	6-10 yıl	52	17.9
10 yıl ve üstü	73	25.1	Kendi Evlerinde Tek Başına	133	45.7	11-15 yıl	99	34.0
						16 + yıl	125	43.0
İlkokul Bitene Kadar Yaşanılan Yer	N	%						
İl							113	38.8
İlçe							107	36.8
Köy							71	24.4

Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerin %73.2'si kızdır, % 83.8'i çekirdek ailenin üyesidir. % 52.6'sı il'de doğmuştur. %38.8'i ilkokul bitene kadar ilde yaşamıştır. % 45.4'ü herhangi bir yaşlı ile yaşama deneyimi olmamıştır.

Tablo 2'de herhangi bir yaşlı ile yaşayan öğrencilerin % 28.5'i büyükanne-büyükbaba ile birlikte yaşamışlardır. Öğrencilerin % 21'inin büyükanne-büyükbabası kendileri ile birlikte yaşamaktadır. Öğrencilerin % 88'inin annesi ev hanımıdır. Öğrencilerin % 34'ünün babası işçidir.

Öğrencilerin % 38.1'inin annesi ilkokul mezunudur. Öğrenciler %34'ünün babası ilkokul mezunudur. Öğrencilerin %43'ü ilkokulu bitirene kadar kaldıkları yerde 16+ yıl yaşamışlardır. Öğrencilerin %34'ü 2 kardeştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Veriler Malatya merkez ilçesinde seçilen üç lisede eğitim gören lise öğrencilerinden 01.04.2021/01.05.2021 tarihlerinde lise öğretmenlerinin aracılığı ile online olarak toplanmıştır. Edinilen veriler SPSS for Mac 21(Statistical Package for Social Sciences) programı ile analiz edilmiştir. Ölçek için güvenilirlik analizinde Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.701 olarak tespit edilmiştir. Verilere yapılan normallik testi sonucunda, bağımsız iki kategorili değişkenlerin karşılaştırılmasında Nan-Parametrik olan Mann-Whitney U testi, ikiden fazla kategorili değişkenleri karşılaştırmak için Nan-Parametrik olan Kruskal-Wallis H Varyans Analizi yapılmıştır. Kruskal-Wallis H Varyans Analiz testi sonucunda çıkan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için Nan-parametrik ikili karşılaştırmalı analizler yapılmıştır.

BULGULAR

Çalışmaya ilişkin bulgular Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği ve alt boyutları bakımından lise öğrencilerinin aldıkları puan ortalamalarının incelenmesi ve Öğrencilerin demografik özelliklerine göre farklılıkların incelenmesi olmak üzere iki kısımda sunulmuştur.

Tablo 3: Öğrencilerin YATÖ'den ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puan Ortalamaları

Ölçeğin Alt Boyutları	N	Min-Max	X-SD
Yaşlılığın Yaşamını Sınırlandırma	291	15-34	22.32-(3.38)
Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık	291	6-29	18.55-(3.73)
Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık	291	8-40	30.48-(5.11)
YATÖ	291	29-97	71.72-(8.32)

Yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeği ve alt boyutlarından hesaplanmış olan istatistiklerden minimum, maksimum değerler, ortalama ve standart sapma puanları Tablo 3'de gösterilmiştir. Buna göre "Yaşlılığın Yaşamını Sınırlandırma" alt boyutunun minimum puanı 15, maksimum puanı 34 ortalama puanı 22.32'dir. Ölçeğin "Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık" alt boyutunun minimum puanı 6 maksimum puanı 29 ortalama puanı 18'dir. "Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık" alt boyutunun minimum puanı 8 maksimum puanı 40 ortalama puanı 30.48'dir. Ölçeğin geliştirildiği makalede ise

YATÖ puan ortalaması 85, yaşlının sosyal yaşamını sınırlandırma alt boyutu puan ortalaması 37, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puan ortalaması 18, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puan ortalaması 31'dir.

Tablo 4: Öğrencilerin Demografik Özelliklerine Göre Yaşlı Ayrımcılığı Tutumları Alt Boyutlarının İncelenmesi

Sosyo-demografik					
Özellikler	N(%)	YSYS (X+SS)	YY Olumlu A.(X+SS)	YY Olumsuz A.(X+SS)	
YATÖ Toplam Puan(X+SS)					
Aile Tipi					
Çekirdek	244	22.36±3.37	30.67±5.12	18.57±3.61	71.61±7.93
Geniş	47	22.12±3.48	31.74±5.04	18.44±4.36	72.31±10.20
		U=5314.000 p=.424	U=5004.000 p=.166	U=5590.000 p=784.	U=5567.000 p=.752
Anlamlı Fark (yok)					
Annenin Mesleği					
Ev Hanımı(A1)	256	150.30±3.36	146.37±5.19	147.17±3.82	148.30±8.53
Memur(A2)	19	99.82±4.05	139.61±4.78	119.34±3.18	114.34±5.68
İşçi(A3)	16	132.00±2.54	147.66±4.48	158.91±2.72	146.75±7.36
		KW=6.901 p:.032	KW=.122 p: .941	KW=2.352 p:.308	KW=2.88 p:.236
Anlamlı Fark(yok)					
Babanın Mesleği					
İşçi(A1)	99	151.47±3.56	161.60±5.320	154.36±3.58	162.93±8.85
Memur(A2)	47	134.49±2.66	137.74±5.14	138.18±3.34	126.90±6.69
Emekli(A3)	41	157.24±2.96	118.96±4.59	142.04±3.67	132.94±7.70
Serbest Meslek(A4)	103	140.11±3.66	144.13±5.10	141.70±4.08	142.23±8.67
		KW=2.567 p: .463	KW=8.229 p: .042	KW=1.760 p:.624	KW=7.683 p: .053
Anlamlı Fark (yok)					
Yaşlı ile Kaç Yıl Yaşadın					
0 yıl	132	142.77±3.06	137.08±5.48	143.04±3.65	138.20±8.03
1-9 yıl	86	149.34±3.61	155.39±4.12	139.66±3.73	148.13±7.77
10 ve üstü	73	147.90±3.67	151.06±5.42	158.82±3.86	157.60±9.34
		KW=.371 P:.831	KW=2.832 p:.243	KW: 2.363 P:.307	KW= 2.583 P:.275
Anlamlı Fark(yok)					
Kardeş Sayısı					
1(A1)	64	21.6875±2.83	31.4063±4.33	180.156	711.094
2(A2)	99	21.5455±2.98	3.054.556	183.131	704.040
3(A3)	71	23.2676±4.15	309.437	189.014	731.127
4 ve üstü(A4)	57	23.2105±3.12	306.316	191.579	730.000
		F=5.929 p=.001**	F=409 p=.747	F=1.286p=.28	F=2.072 p=.104
Anlamlı Fark					
		A1-A3-A4, A2-A3-A4		A2-A3	

*P<0.05(sig), **p<0.01(sig), ***p<0.001(sig)

YSYS: Yaşlının Sosyal Yaşamını Sınırlandırma, **YY Olumlu Ayrımcılık:** Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık, **YY Olumsuz Ayrımcılık:** Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık

Tablo 4'de öğrencilerin demografik özelliklerine göre YATÖ ve onun alt boyutları incelenmiştir. Buna göre; aile tipi, herhangi bir yaşlı ile yaşama yılına göre YATÖ ve onun alt boyutları arasında bir ilişkinin olmadığı ($p>0.05$) görülmüştür.

Yapılan istatistik analizde, öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre yaşlının yaşamını sınırlama ve olumsuz ayrımcılık tutum puan ortalamaları arasındaki fark önemli bulunmamıştır ($p>0.05$). Öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre yaşlıya dönük olumlu ayrımcılık tutum puan ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır ($p<0.05$). Yapılan ileri analize göre bu farkın; babaları üniversite mezunu olan öğrenciler ile lise mezunu olanlar arasında olduğu görülmüştür. Öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre YATÖ toplam puan ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır ($p<0.05$).

Yapılan istatistik değerlendirmede, öğrencilerinin babalarının mesleğine yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık tutumları ve YATÖ toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir ($p>0.05$). Öğrencilerin babalarının mesleklerine göre yaşlının sosyal yaşamını sınırlandırma ve yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık tutumları arasında fark önemli bulunmuştur ($p<0.05$).

Yapılan istatistik değerlendirmede, öğrencilerinin annelerinin mesleğine göre yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık tutumu olumsuz ayrımcılık tutumu ve YATÖ toplam puan tutamları arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir ($p>0.05$). Öğrencilerin annelerinin mesleğine göre yaşlının yaşamını sınırlandırma tutum puan ortalamaları arasındaki fark önemli bulunmuştur ($p<0.05$). Yapılan ileri analize göre bu farkın; anneleri memur olan öğrenciler ile ev hanımı olanlar arasında olduğu görülmüştür.

Yapılan istatistik değerlendirmede, öğrencilerinin kardeş sayısına göre yaşlıya dönük olumlu ayrımcılık, yaşlıya dönük olumsuz ayrımcılık ve YATÖ toplam puan arasındaki ilişki anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$). Öğrencilerin kardeş sayıları ile yaşlının yaşamını sınırlandırma tutum puan ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır ($p<0.05$). Yapılan ileri analize göre bu farkın; dört ve üstü sayıda kardeş olanların tek çocuk olanlar ile iki kardeş olanlar arasında olduğu görülmüştür.

Tablo 5: Öğrencilerin Demografik Özelliklerine Göre Yaşlı Ayrımcılığı Tutumları Alt Boyutlarının İncelenmesi

Sosyo-demografik Özellikler	N (%)	YSYS (X+SS)	YY.Olumlu A. (X+SS)	YY. Olumsuz A. (X+SS)	YATÖ Toplam Puan (X+SS)
Cinsiyet					
Kız (A1)	213	22.10±3.26	30.50±4.86	18.47±3.66	71.08±7.59
Erkek(A2)	78	22.91±3.66	31.78±5.68	18.78±3.92	73.47±9.91
		U=7283.500 p=.106	U=7870.500 p=.500	7879.500 p=.006*	U=6496.000 p=.004*
Anlamlı Fark: (var)					
Doğum Yeri					
İl (A1)	153	138.72±3.41	143.54±4.92	134.28±3.52	132.68±7.60
İlçe (A2)	114	142.72±1.17	145.14±5.58	153.08±3.93	151.48±9.21
Köy (A3)	23	204.37±3.39	160.33±3.84	182.54±3.50	201.13±6.71
		KW=12.579 p:.002**	KW=.809 p:.667	KW=8.227 p:.016*	KW=14.304 P=.001**
Anlamlı Fark:		A1-A3, A2-A3		A1-A3	A1-A3, A2-A3

Tablo 5: Öğrencilerin Demografik Özelliklerine Göre Yaşlı Ayrımcılığı Tutumları Alt Boyutlarının İncelenmesi (devamı)

İlkokul Bitene Kadar Yaşanılan Yer					
İl (A1)	11 3	138.29±3.092	130.73±4.51	138.66±3.65	128.90±7.35
İlçe(A2)	10 7	140.63±2.904	146.74±5.73	139.65±3.56	142.15±7.97
Köy(A3)	71	166.36±4.280	166.36±4.87	167.25±3.99	179.01±9.57
		KW= 5.593 p:.061	KW=9.171 p:.010*	KW=6.044 p:.049*	KW= 15.845 p:.000***
Anlamlı Fark:			A1-A3		A1-A3, A2-A3
Annenin Eğitim Durumu					
Okur Yazar (A1)	49	156.04±3.79	161.52±5.24	153.29±4.38	167.12±10.08
İlkokul (A2)	11 1	158.25±3.53	154.14±5.40	149.85±3.79	159.27±8.78
Ortaokul (A3)	50	148.22±3.07	136.43±4.78	155.37±3.70	145.25±8.41
Lise (A4)	44	131.42±3.16	140.90±5.43	146.44±3.35	130.88±6.16
Üniversite (A5)	37	110.28±2.66	120.04±4.05	111.62±2.80	97.23±5.05
		KW=11.179 P: .025*	KW=7.072 p:.132	KW=7.458 p:.114	KW=19.741 p:.001**
Anlamlı Fark:		A2-A5		A3-A5	A1-A5, A2-A5
Babanın Eğitim Durumu					
Okur Yazar(A1)	18	158.50±3.69	141.56±4.48	150.39±4.61	158.33±10.8
İlkokul (A2)	77	169.54±3.52	152.38±6.02	145.44±3.66	159.77±9.37
Ortaokul (A3)	64	141.77±3.32	134.98±4.54	158.77±4.31	145.57±8.45
Lise (A4)	77	131.26±3.51	168.25±5.02	144.53±3.67	152.02±7.82
Üniversite A5)	54	131.62±2.70	117.04±4.32	129.61±2.77	111.49±6.06
		KW=10.689 p:.030*	KW=13.526 p:.009**	KW=3.644 p:.456	KW=12.024 p:.017*
Anlamlı Fark: (var)					
Hangi Yaşlı ile Yaşadın					
Büyükanne-Büyükbaba İle Birlikte(A1)	83	82.82±3.87	83.98±4.80	88.14±3.91	85.54±8.15
Sadece Büyükanne(A2)	71	81.26±3.13	80.81±5.18	74.25±3.36	76.15±8.53
Sadece Büyükbaba(A3)	13	106.50±3.63	101.58±1.87	110.81±3.70	117.04±7.31
		KW=3.117 p: .210	KW=2.041 p: .360	KW=7.553 p: .023*	KW=8.045 p: .018*
Anlamlı Fark:					A2-A3

p* $<$ 0.05(sig), **p $<$ 0.01(sig), ***p $<$ 0.001(sig)

YSYS: Yaşlıların Sosyal Yaşamını Sınırlandırma, **YY Olumlu Ayrımcılık:** Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık, **YY Olumsuz Ayrımcılık:** Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık

Tablo 5'de yapılan istatistik analizde, cinsiyet ile yaşlıların sosyal yaşamını sınırlandırma tutumu ve yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık tutumu arasında bir ilişkinin olmadığı görülmüştür (p>0.05). Lise öğrencilerinin cinsiyetine göre yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık tutum puan ortalamaları arasındaki ilişki anlamlıdır (p<0.05). Kızların yaşlıya yönelik olumsuz tutum puanları, erkeklere göre daha düşük olduğu görülmüştür. Lise öğrencilerinin cinsiyetine göre YATÖ toplam puan ortalamaları arasındaki ilişki incelendiğinde; kızların erkeklere göre daha düşük olduğu görülmüştür.

Yapılan istatistik değerlendirmede, öğrencilerin doğum yerlerine göre yaşlıların yaşamını sınırlandırma tutum puan ortalamaları arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur (p<0.05). Yapılan İleri

analize göre bu farkın; köyde doğmuş olan öğrencilerin il ve ilçede doğmuş olan öğrenciler arasında olduğu görülmüştür. Lise öğrencilerinin doğum yerlerine göre yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık tutumları arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir ($p>0.05$). Öğrencilerin doğum yerlerine göre yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık tutum puan ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır ($p<0.05$). Yapılan ileri analize göre bu farkın; ilde doğmuş olanlar ile köyde doğmuş olan öğrenciler arasında olduğu görülmüştür. Öğrencilerin doğum yerlerine göre YATÖ toplam puan ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır ($p<0.05$). Yapılan ileri analize göre bu farkın; köyde doğmuş öğrenciler ile il ve ilçede doğmuş öğrenciler arasında olduğu görülmüştür.

Yapılan istatistik değerlendirmede, lise öğrencilerinin ilkokul bitene kadar yaşadıkları yere göre yaşının yaşamını sınırlandırma tutumları arasında bir ilişki ($p>0.05$) olmadığı görülmüştür. Öğrencilerin ilkokul bitene kadar yaşadıkları yerlere göre yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık tutum puan ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır ($p<0.05$). Yapılan ileri analize göre bu farkın; ilde doğmuş olanlar ile köyde doğmuş olan öğrenciler arasında olduğu görülmüştür. Öğrencilerinin ilkokul bitene kadar yaşadıkları yere göre yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık tutumu arasında bir ilişki anlamlı değildir ($p>0.05$). Öğrencilerin ilkokul bitene kadar yaşadıkları yerlere göre YATÖ toplam puan ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır ($p<0.05$). Yapılan ileri analize göre bu farkın; köyde yaşamış olanlar ile il ve ilçede yaşamış olan öğrenciler arasında olduğu görülmüştür.

Yapılan istatistik analizde, öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna göre yaşının yaşamını sınırlama tutum puan ortalamaları arasındaki fark önemlidir ($p<0.05$). Yapılan ileri analize göre bu farkın; anneleri ilkokul mezunu olan ve üniversite mezunu olan öğrenciler arasında olduğu görülmüştür. Öğrencilerinin annelerinin eğitim durumuna göre yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık tutumu ve yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık tutumu arasında bir ilişki anlamlı değildir ($p>0.05$). Öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna göre YATÖ toplam puan ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır ($p<0.05$). Yapılan ileri analize göre bu farkın; anneleri üniversite mezunu olan öğrenciler ile anneleri, okur-yazar ve ilkokul mezunu olanlar arasında olduğu görülmüştür.

Lise öğrencilerinin hangi yaşlı ile yaşadığına göre yaşının yaşamını sınırlandırma tutumları, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık arasında bir ilişki anlamlı değildir ($p>0.05$). Öğrencilerin yaşamış oldukları yaşlıya göre olumsuz ayrımcılık tutumları arasındaki fark önemlidir ($p<0.05$). Öğrencilerin yaşamış oldukları yaşlıya göre YAT toplam puan ortalamaları arasında fark anlamlıdır ($p<0.05$). Yapılan ileri analize göre bu farkın sadece büyükanne ile yaşayanlarla sadece büyük baba ile yaşayanlar arasında olduğu görülmüştür.

Yapılan istatistik değerlendirmede, öğrencilerin büyükanne ve büyükbabalarının yaşadıkları yere göre yaşının yaşamını sınırlandırma tutumları arasındaki fark önemli bulunmuştur ($p<0.05$). Yapılan ileri analize göre bu farkın büyükanne ve büyükbabalarının birinci derecede yakınlarının yanında kalanlar ile kendi evlerinde yalnız kalanlar arasında olduğu görülmüştür. Öğrencilerin büyükanne ve büyükbabalarının yaşadıkları yere göre yaşlıya yönelik olumlu tutum puan

ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır ($p<0.05$). İleri Analiz sonuçlarına göre bu farkın büyükanne ve büyükbabaları kendileri ile birlikte kalanlar ve kendi evlerinde yalnız kalanlar arasında olduğu görülmüştür. Öğrencilerin büyükanne ve büyükbabalarının yaşadıkları yere göre yaşlıya yönelik olumsuz tutum puan ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır ($p<0.05$). İleri analiz sonuçlarına göre bu farkın büyükanne ve büyükbabaları birinci derecede yakınları ile birlikte kalanlar ve kendi evlerinde yalnız kalanlar arasında olduğu görülmüştür. Öğrencilerin büyükanne ve büyükbabalarının yaşadıkları yere göre yaşlıya yönelik olumsuz tutum puan ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır ($p<0.05$). İleri analiz sonuçlarına göre bu farkın ve kendi evlerinde yalnız kalanlar ile büyükanne ve büyükbabaları birinci derecede yakınları ile birlikte kalanlar ve kendileri ile kalanlar arasında olduğu görülmüştür

TARTIŞMA

Bu araştırmada YATÖ kullanılarak lise öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumları anlaşılmasına çalışılmıştır. Yapılan araştırmada, lise öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumlarının olumlu olduğu görülmüştür. Yaptığımız çalışmada, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık ve YATÖ toplam puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bunun sebebi olarak kız çocukların toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında bakım veren rolünün etkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca kızlarda evrimsel olarak annelik için gerekli duyarlılık ve empatinin gelişmiş olmasının etkili olabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte üniversite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığı tutumlarını ölçmeye yönelik yapılan bazı çalışmalarda YATÖ ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmüştür (Soyuer ve ark, 2010; Kaçan ve ark, 2018; Çilingir at. al, 2017; Daşbaşı ve Kesen, 2015). Bunun sebebi olarak üniversite yaşamının farklı deneyimleri içermesi bakımından bireyleri olgunlaştıran bir süreç olması düşünülmektedir. Kız çocukları toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarına uygun olarak yetiştirilmekte ve kızların erkek çocuklarına göre ev içi sorumlulukları daha fazla olmaktadır. Bu yüzden kızlar daha olgun ve empatik olabilmektedirler. Fakat üniversite yaşamında kendi yaşam sorumluluklarını almaları dolayısıyla erkek öğrencilerin yaşlı bireylere kız öğrenciler gibi daha empatik ve olumlu yaklaşımları düşünülmektedir. Altay ve Aydın'ın (2015), Güven ve arkadaşlarının (2012) ve Kurtkapan'ın (2019) yapmış olduğu çalışmada kızların yaşlılara karşı erkeklere göre daha olumlu bir tutum benimsedikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Köse ve arkadaşlarının (2015) ise üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre yaşlıya yönelik olumsuz tutumlarının daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Altun ve Demirel'in (2020) yaptığı araştırmada erkek öğrencilerin yaşlılara yönelik olumlu tutumlarının ve erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre yaşlıların yaşamını sınırlandırmaya dönük tutumlarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Yapılan araştırmada aile tipi ile YATÖ toplam puan ortalamaları arasında bir ilişki bulunamamıştır. Konu ile ilgili diğer araştırmalarda da aile yapısı ile YATÖ arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür (Kurtkapan, 2019; Köse at. al, 2015; Çilingir at. al, 2017). Soyer ve arkadaşlarının

(2011) yaptığı çalışmada ise aile tipi ile YATÖ alt boyutlarından yaşlının yaşamını sınırlandırma arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Doğum yerinin YATÖ toplam puan ortalamaları ve olumsuz ayrımcılık ve yaşlının yaşamını sınırlandırma tutumları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu çalışmanın özgün boyutlarından biridir. Köyde doğmuş olanların ilde doğmuş olanlara göre yaşlılara yönelik olumsuz ayrımcılık, yaşlının yaşamını sınırlandırma ve YATÖ toplam puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Köyde doğmuş olan öğrenciler şehirde yaşıyor olmalarına rağmen kök ailelerinin kırsalla ilişkisi büyük ölçüde sürmekte ve daha geleneksel tutum içerisinde olmaktadır. İlişkilerin çok kaynaşık olması ötekine karşı tahammülü azaltmakta ve kuşak çatışması daha yoğun yaşanabilmektedir.

Güzel'in (2021) 18-30 yaş aralığındaki gençlerle yapmış olduğu araştırmada ise ilde doğan öğrencilerin köy ve ilçede doğmuş olanlara göre yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık tutumlarının daha yüksek olduğu, köyde doğan öğrencilerin YATÖ tutumlarının il ve ilçede doğanlara göre daha düşük olduğu görülmüştür. Üniversite öğrencileri ile yapılan araştırmalarda ise doğum yeri ile YATÖ arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür (Kurtkapan, 2019; Çilingir at. al, 2017).

Araştırmada, ilkokul bitene kadar ilde yaşamış olan öğrencilerin köyde yaşamış olanlara göre yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık tutumlarının daha düşük olduğu görülmüştür. İlkokul bitene kadar köyde yaşayan öğrencilerinin il ve ilçede yaşayanlara göre YATÖ toplam puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Soyuer ve arkadaşlarının (2010), Tayaz ve Koç'un (2022) üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu araştırmada yaşanan yer ile YATÖ arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamadığı yönündedir.

Anneleri üniversite mezunu olan öğrencilerin yaşlının sosyal yaşamını sınırlandırma ve YATÖ toplam puan ortalamalarının anneleri ilkokul mezunu olanlara göre daha düşük olduğu görülmüştür. Eğitim düzeyi yükseldikçe bireysel haklar ve sınırlar konusunda artan bilincin ayrımcılık tutumlarını etkileyebileceği düşünülmektedir. Ayrıca eğitim düzeyi yükseldikçe kadınların bireysel sınırları koruma, bakım etkinliklerinden uzaklaşıp profesyonel meslekle meşgul olmalarının sonuçları etkileyebileceği düşünülmektedir. Babaları üniversite mezunu olan öğrencilerin ilkokul mezunu olanlara göre yaşlının yaşamını sınırlandırma tutumlarının, olumlu ayrımcılık tutumlarının ve YATÖ azaldığı görülmüştür. Yılmaz ve Özkan'ın (2010) yapmış olduğu araştırmada öğrencilerin anne ve babalarının eğitim durumları arttıkça yaşlılara dönük olumlu ayrımcılık tutumlarında düşmenin olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Vefikuluçay'ın (2008) yapmış olduğu araştırmada da ebeveynlerin eğitim durumu arttıkça yaşlı ayrımcılığı tutumlarının yükseldiği bulgusuna ulaşılmıştır. Eğitim durumunun artması çoğunlukla bireyselleşmeyi arttırmaktadır. Bireysel sınırların güçlenmesi, çekirdek aileye odaklanma, kök ailelerle bağların zayıflaması yaşlı bireylerin geleneksel aile tutumlarını sürdürme ve çekirdek aileye müdahale girişimleri yaşlılara karşı ayrımcı tutumların artma olasılığına yol açabilmektedir.

Yapılan araştırmada anneleri ev hanımı olan öğrencilerin yaşının yaşamını sınırlandırma tutumlarının anneleri memur olanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Ev hanımı kadınların; doğrudan ya da dolaylı olarak yaşlı bakımına katılımı söz konusu olmaktadır. Ev hanımları özel alan olan evlerde zamanlarının büyük bir kısmını geçirmektedir. Ev içi alanda genellikle kadın, yaşlı ve çocuk bulunmaktadır, ev içi iktidar mücadeleleri çoğunlukla yaşlı birey ve kadınlar arasında gerçekleşmektedir. Bu nedenle anneleri ev hanımı olan öğrencilerin yaşının yaşamını sınırlandırma eğilimi puanlarının daha yüksek olduğu düşünölmektedir Soyuer ve arkadaşlarının (2010) yapmış olduğu çalışmada anne babanın mesleği ile üniversite öğrencilerinin YATÖ arasında bir ilişkinin olmadığı şeklindedir.

Araştırmada yaşlı ile yaşanan yıl sayısı ile YATÖ ve alt boyutları arasında bir ilişki görölmemiştir. Güven ve arkadaşlarının (2012) yapmış olduğu çalışmaya göre öğrencilerin yaşlı ile birlikte yaşam süresi arttıkça yaşlılara yönelik olumlu tutum benimsendiği görölmüştür.

Araştırmada öğrencilerin herhangi bir yaşlı ile yaşama durumuna göre sadece büyükbaba ile yaşayan öğrencilerin sadece büyükanne ile yaşayanlara göre yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık tutumlarının ve YATÖ yüksek olduğu görölmüştür. Büyükbabaların toplumsal cinsiyet rollerinden dolayı sadece bakım alan olmaları, büyükannelelerin kadınların annelik ve empati becerilerinin gelişmiş olmasından dolayı çocuklara bakım verme, onlarla bağ kurmalarının daha fazla olabileceği düşünölmektedir. Köse Tosunöz ve Güngör'ün (2021) yaptığı çalışmada öğrencilerin birlikte yaşadıkları yaşlı bireyler ile YATÖ toplam ve yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık alt boyutu ile anlamlı farklılık olduğu görölmüştür. Buna göre büyükanneyle yaşayanların büyükbabasıyla yaşayanlara göre yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık tutumlarının yüksek olduğu görölmüştür. Araştırmada herhangi bir yaşlı ile yaşama durumuna göre YATÖ ve alt boyutları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görölmüştür.

Büyükanne ve büyükbabalarının birinci derecede yakınları ile yaşadığını belirtmiş öğrencilerin YATÖ toplam puan ortalaması, yaşının yaşamını sınırlandırma ve olumsuz ayrımcılık tutumlarının, büyükanne/büyükbabasının kendi evinde tek başına yaşadığını ifade eden öğrencilerden daha yüksek olduğu görölmüştür. Bunun sebebi olarak yaşlı bakımını üstlenmiş olan ya da üstlenmek zorunda kalan bireylerin bu durumdan hoşnutsuzluğunu yansıtmaları olarak gösterilebilmektedir. Yaşlı bakımının aile bireyleri içerisinde büyük sorunlara sebebiyet vermesi öğrencilerde dolaylı bir olumsuz tutuma sebep olmaktadır. Büyükanne/büyükbabaları kendi ebeveynleri ile birlikte kalan öğrencilerde yaşlıya yönelik olumlu tutum ayrımcılığı büyükanne/büyükbabaları kendi evlerinde tek başlarına kalanlara göre daha yüksek olduğu görölmüştür. Tayaz ve Koç'un (2022) yapmış olduğu çalışmada yaşının yaşadığı yer ile olumsuz ayrımcılık arasında anlamlı farklılık olduğu görölmüştür. Buna göre çocukları ile birlikte yaşayan yaşlılara yönelik olumsuz tutumların kendi evinde eşile birlikte yaşayan yaşlıya göre daha yüksek olduğu görölmüştür. Kurtkapan'ın (2019) yaptığı araştırmada yaşlı ile yaşayan öğrencilerin yaşlıya dönük daha olumlu bir tutum benimsedikleri bulgusuna ulaşılmıştır.

Katılımcılarda kardeş sayısı arttıkça yaşının yaşamını sınırlandırma tutum puanlarının arttığı görülmüştür. Bu durumun, ailenin büyüyen yapısından kaynaklı olarak sınırlara fazla riayet edilmemesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmalarda kardeş sayısı ile YATÖ arasında bir ilişki bulunamamıştır (Yılmaz ve Özkan 2010; Çilingir at. al, 2017; Keskin at.al, 2019).

SONUÇ

Bir olgu olarak yaşlılık, boylamsal düzlemde bütün insanlık tarafından deneyimlenmektedir. Fakat yaşlılıkla ilgili tutumlar sosyolojik düzlemde (üretim ilişkileri, aile yapısı, teknolojik gelişmeler vb.) belirlenmektedir. Yaşlılığın gerçeklik ile ilgili bir boyutu olmakla birlikte atfedilen, algısal bir yönü de mevcuttur. Toplumsal yapıdaki hızlı değişim yaşlılıkla ilgili tutumları ve bu tutumların şiddetini belirlemede güncel çalışmaları önemli kılmaktadır.

Değişen üretim ilişkileri ve aile yapısı ile gençlerin yaşlılara yönelik tutumları değişmektedir. Bu değişimin yönü cinsiyet, kök ailenin yapısı, kırsalla ilişkisi, ebeveynlerin eğitim durumları ve meslekleri, kardeş sayıları, yaşlı ile yaşama durumu, yaşadığı yaşlı bireyle akrabalık ilişkisi ile ilişkilidir.

Araştırmada edinilen bulgular; lise öğrencilerinin yaşlılara ilişkin genellikle olumlu tutum içerisinde olduğu ve yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeği puanları ile öğrencilerin cinsiyet, doğum yeri, en fazla yaşanan yer, anne ve babanın eğitim durumları, büyükanne/büyükbabanın yaşadığı yer değişkenleri arasındaki farkın anlamlı olduğu yönündedir ($p<0.05$). Bulgular tartışma kısmında değinildiği üzere diğer araştırma gruplarından elde edilen verilerden farklıdır. İncelenen diğer araştırmalarda cinsiyet, doğum yeri, en fazla yaşanan yer, anne babanın eğitim durumları, büyükanne/büyükbabanın yaşadığı yer değişkenleri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Lise dönemi yaş itibarıyla ergenliği yani çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemini temsil etmektedir. Hem kök ailenin değerlerini, tutumlarını ve davranışlarını sürdürdükleri hem de kendilerine özgü değer, tutum ve davranış geliştirdikleri bireyselleşme sürecinin en sancılı dönemidir. Bu bağlamda araştırma bulguları diğer gruplarla yapılan araştırma bulgularından kısmen farklıdır. Lise öğrencilerinin tutumları ailelerinin tutumlarını yansıtabilmektedir. Ayrıca bu dönem ötekinin müdahalesine toleransın en az olduğu dönemdir. Yaşlılığın da belli depresyon ve hassasiyetleri barındıran bir dönem olduğu düşünüldüğünde gençlerin yaşlılara karşı olumsuz tutum içerisinde olması anlaşılabilir. Öğrencilerin aile tipi, annenin mesleği, babanın mesleği, yaşlı ile yaşanan yıl sayısı, kardeş sayısına göre yaşlılara yönelik tutumlarda anlamlı farklılıkların olmadığı görülmüştür ($p>0.05$). Bu veriler diğer araştırmalarla benzerdir.

Ayrımcılık bireyin içinde bulunduğu sistemlerle ilişkilidir ve yaşlıların yaşadığı problemler yapısal sorunlardır. Bir ayrımcılık türü olan yaşlı ayrımcılığı da birçok sistemsel sorunla ilgilidir. Bu sorunlar yapısal ve katmanlıdır. Yaşlı ayrımcılığı temelde makro, mezzo ve mikro sorunları kapsamaktadır.

Bu sorunların nerede başladığı ve nasıl geliştiği oldukça karmaşıktır. Aile içerisinde bu boyutların hepsini görmek mümkündür.

Yaşlı ayrımcılığı temelde bir sosyal politika sorunudur. Kaynakların ve fırsatların eşit dağıtılmaması bu sorunun en büyük nedenidir. Sosyal güvenlik sisteminin dışında kalan yaşlıların bağımlılığı artmakta ve yaşlı yoksulluğunu çok şiddetli deneyimlemektedirler. Yaşlıların yoksul, muhtaç görünüşleri ise bireysel odaklı yaşamaya kodlanmış ergenleri rahatsız etmektedir. Yaşlı bakımı aile bireyleri arasında büyük karmaşaya neden olabilmektedir. Bu durum da hem aile ilişkilerini bozmakta hem de genç nesilde yaşlılara yönelik olumsuz tutumu arttırmaktadır. Yaşlılığın yeti kaybı ve bazı anatomik sorunlar gibi doğal sonuçları vardır. İtibar kaybı, yoksulluk, dışlanma ise toplumsal yapı tarafından üretilen yapısal sorunlardır. Bu sorunlar gençliğin ve güzelliğin kutsandığı günümüz toplumunda artmaktadır.

ÖNERİLER

Yaşlı ayrımcılığı makro, mezzo ve mikro boyutları olan çok boyutlu yapısal bir sorundur. Bu bağlamda yaşlı ayrımcılığını önlemeye dönük farklı kurum ve disiplinleri içeren çok boyutlu sosyal politikalar geliştirilmelidir (Tufan at. al., 2019). Yaşlı ve genç arasındaki görünüm belli temsillere karşılık gelmektedir. Yaşlı insanlar kaynakları tüketen, refahı sömüren bir kitle olarak görülebilmekte ve yaşlılara yönelik olumsuz bir tutum benimsenmektedir (Higgs & Gilleard, 2022). Bu bağlamda geliştirilecek politikalar;

- Yaşlı bireylerin üretim sistemi içerisinde kalabileceği istihdam alanları planlanmalıdır. Böylece yaşlı bireyler üretim sisteminin içerisinde kalarak kendilerine yönelik algıları değiştirebileceklerdir.

Günümüz toplumunda aile kurumunun işlevi büyük oranda değişmiştir. Bununla birlikte bazı ailelerde eski işlevin (yaşlı bakımı) dayatıldığı görülmektedir (Arpacı, 2009). Bu durumda yaşanan aile içi gerilimler, genç nesilde yaşlıya yönelik olumsuz tutumlara sebep olabilmektedir. Yaşlı bireylerin bağımsız yaşamaları, yaşlıya yönelik olumlu tutumu arttırmaktadır. Araştırmada Lise öğrencilerinin, eşleri ile kendi evlerinde yaşayan yaşlılara yönelik daha olumlu tutum içerisinde olduğu görülmüştür. Yaşlıların ötekine (aile bireyelerine) olan ihtiyacını azaltacak çalışmalar yapılmalıdır. Bu bağlamda geliştirilecek politikalar;

- Yaşlı bakımına yönelik kamu kurumlarının hizmet kapsamını ve içeriğini genişletecek politikalar yapılmalı, yaşlı bakımında ailenin yükü azaltılmalıdır.
- Yalnız yaşlıların partner bulacakları ağlar geliştirilmeli ve birlikteliklerini destekleyecek hizmetler sunulmalıdır.
- Farklı sosyo-ekonomik yapıya sahip yaşlı bireyler için sosyal içirme kapsamında aktiviteler hazırlanmalıdır.

Ayrımcılığa dayalı birçok tutum bireyin kendi deneyimlerinden ziyade dolaylı olarak aktarılmaktadır. Yaşlı bireylerle yaşam deneyimi olmayanlarda yaşlıya yönelik olumsuz tutum içerisinde

olabilmektedir. Yaşlı ayrımcılığı çoğu zaman nesnelere ve özneleri tarafından tam olarak tanımlanamamaktadır. Ayrımcılıkla mücadelenin en temel şartı onu tanımlayabilmektir. Bunun için yapılabilecekler;

- Okul müfredatlarında ve okul topluluklarında; genelde her türlü ayrımcılık özelde ise yaşlı ayrımcılığına yönelik içeriklere yer verilmelidir. Ayrımcılığı tanımlayabilmek onunla mücadelede önemlidir.
- Öğrencilerin empati geliştirmesini sağlayacak faaliyetlerde bulunulması (drama, tiyatro vb.) gerekmektedir.

Ebeveynlerin tutumları gençleri etkilemektedir. Yaşlı ayrımcılığına dönük ebeveynlere verilecek eğitimin çocuklar üzerinde etkili olacağı düşünülmektedir. Yaşlılığa dönük yanlış ve olumsuz kabullerin düzeltilmesi uzun vadede yaşlılara dönük olumlu tutumu destekleyecektir. Bu doğrultuda yapılabilecekler;

- Yaşlılık ve yaşlı hakları konusunda ebeveynleri de içerecek çalıştaylar düzenlenmelidir.

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN ETİK BİLGİLER

Araştırma, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu Komisyonu'nun 31.03.2021 tarihli toplantı ve 2021/602 sayılı karar ile etik açıdan onaylanmıştır.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Yazarlar araştırmaya eşit oranda katkı vermiştir.

ÇATIŞMA BEYANI

Bu araştırmada çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKÇA

Allport, G. W. (1979). *The nature of prejudice*. Cambridge, Perseus Books.

Altay, B., & Aydın, T. (2015). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 12(1), 11-18.

Altun, A. & Demirel, B. (2020). Üniversite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığıyla ilgili tutumları: Keskin MYO örneği. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(1), 423-434. DOI: 10.33206/Mjss.679054

Arapacı, F. (2009). Yaslıya bakan kadınların bakım yüklerinin incelenmesi. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 2(1), 61-72.

Burnes, D., Sheppard, C., Henderson Jr, C. R., Wassel, M., Cope, R., Barber, C., & Pillemer, K. (2019). Interventions to reduce ageism against older adults: A systematic review and meta-analysis. *American Journal of Public Health*, 109(8), 1-9.

- Butler, R. N. (1969). Age-ism: another form of bigotry. *The Gerontologist*, 9(4_Part_1), 243-246.
- Büyüköztürk Ş., Kılıç Çakmak E., Akgün ÖE., Karadeniz Ş., Demirel F. (2013) *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Canatan, A. (2008). Toplumsal değerler ve yaşlılar. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 1(1), 62-71.
- Cohn-Schwartz, E., & Ayalon, L. (2021). Societal views of older adults as vulnerable and a burden to society during the COVID-19 outbreak: Results from an Israeli nationally representative sample. *The Journals of Gerontology: Series B*, 76(7), 313-317.
- Çamur Duyan, G. (2019). Yaşlı ailesi ile çalışmak. U. Yanardağ, & M. Zubaroglu Yanardağ (Ed.), *Yaşlılık ve Sosyal Hizmet* içinde (1. Baskı, s. 127-146). Ankara: Nika.
- Çilingir, D., Bulut, E., & Hintistan, S. (2017). Hemşirelik bölümü öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 10(3), 137-143.
- Danış, M. Z., Günay, G (2019). Yaşlılık döneminde karşılaşılan psikososyal sorunlar. U. Yanardağ, & M. Zubaroglu Yanardağ (Ed.), *Yaşlılık ve Sosyal Hizmet* içinde(1. Baskı, s. 43-66). Ankara: Nika.
- Daşbaşı, S., & Kesen, N. F. (2015). Attitudes of social work students towards the ageism. *Journal of International Social Research*, 8(38). 702-710.
- Daşbaşı, S., & Isikhan, V. (2018). Elder abuse in Turkey and associated risk factors. *Journal of social service research*.
- Ercan, M., & Arıcı, A. (2020). Covid-19 pandemi sürecinin yaşlılar üzerindeki biyo-psiko-sosyal etkileri üzerine bir değerlendirme. *Journal of Adem*, 1(3), 5-22.
- Gordon, S. (2020). Ageism and age discrimination in the family: Applying an intergenerational critical consciousness approach. *Clinical Social Work Journal*, 48(2), 169-178.
- Güven, Ş. D., Ucakan Muz, G., & Efe Ertürk, N. (2012). Üniversite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları ve bu tutumların bazı değişkenlerle ilişkisi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 15(2): 99-105.
- Güzel, B. (2021). Genç nüfusun yaşlı ayrımcılığı tutum düzeyinin sosyodemografik değişkenler açısından incelenmesi: Manisa örneği. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 9(25), 109-134.
- Hasgül, E. (2020). *Yaşlılarla çalışanlar için empatiyi geliştirme eğitimi*. Ankara: İksad Yayınevi.
- Higgs, P., & Gillearn, C. (2022). Is ageism an oppression? *Journal of Aging Studies*, 62, 101051.
- İpek, M. (2019). Küreselleşme neoliberal politikalar ve değişen yaşlılık algısı. U. Yanardağ & M. Zubaroglu Yanardağ (Ed.), *Yaşlılık ve Sosyal Hizmet* içinde (1. Baskı, s. 189-210). Ankara: Nika.
- İspir, A. G. Z. (2016). Bir insan hakları sorunu olarak cinsiyete dayalı ekonomik ayrımcılık. *Ankara Barosu Dergisi*, (3), 165-197.

- Kaçan. H., Dibekli, E. & Akkan, K. (2018). Toplumda yaşayan bireylerin yaşlı ayrımcılığı tutum düzeylerinin incelenmesi. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 11(2), 8-15. Retrieved From <https://Dergipark.Org.Tr/En/Pub/Issue/417889/368469>
- Karasar, N. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (32. Basım). Ankara:Nobel
- Keskin, T., Ergan, M., Başkurt, Z., & Başkurt, F. (2019). Araştırma/Research Geriatri Stajı Yapma Durumunun Son Sınıf Fizyoterapi Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları Üzerine Etkisinin Belirlenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 5(3), 1757-1766.
- Koç, A., Inkaya, B. V., & Bilgehan, T. (2021). Evaluation of the relation between age discrimination and intercultural sensitivities of university students in healthcare fields. *Ageing International*, 46(2), 129-141.
- Koçak, O. (2019). *Teori ve araştırma boyutlarıyla sosyal sorunlar*. Bursa: Ekin.
- Korkut, G. (2019). Yaşlılık ve yaşlılara yönelik sosyal politikalar. U. Yanardağ, & M. Zubaroglu Yanardağ (Ed.) *Yaşlılık ve Sosyal Hizmet* içinden (1. Baskı s. 147-170). Ankara: Nika.
- Köse, G., Ayhan, H., Taştan, S., İyigün, E., Hatipoğlu, S., & Açikel, C. H. (2015). Sağlık alanında farklı bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Gülhane Tıp Dergisi*, 57(2), 145-151.
- Köse Tosunöz, İ. & Güngör, S. (2021). Yaşlı ayrımcılığı: hemşirelik ve yaşlı bakım teknikleri öğrencileri örneği. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 9 (1), 178-190. DOI: 10.33.715/Inonusaglik.813815.
- Kul Parlak, N. (2017). Emeklilik sistemlerinin reformu ve geleceği: Güney Avrupa ve Türkiye. *Journal of Social Policy Conferences*, (71), 65-98 .
- Kurtkapan, H. (2019). Gençlerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları: Nevşehir örneği. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 9(1), 220-237.
- Larsson A.T. and H. Jönson (2018). Ageism and the rights of older people. L. Ayalon and C. Tesch Römer (Ed.) *contemporary perspectives on ageism* içinde (s: 369-382). Switzerland, Springer
- Levy, B. R. (2022). The role of structural ageism in age beliefs and health of older persons. *JAMA Network Open*, 5(2), e2147802-e2147802.
- Marques, S., Mariano, J., Mendonça, J., De Tavernier, W., Hess, M., Naegele, L., ... & Martins, D. (2020). Determinants of ageism against older adults: A systematic review. *International journal of environmental research and public health*, 17(7), 2560.
- Maurya, P., Sharma, P., & Muhammad, T. (2022). Prevalence and correlates of perceived age-related discrimination among older adults in India. *BMC Public Health*, 22(1), 1-10.
- Neuman, W. L., (2018). *Toplumsal araştırma yöntemleri 1-2*. (Çev. S. Özge), İstanbul: Yayın Odası

- Del Carmen Requena, M. C., et al. (2018). Educational methods using intergenerational interaction to fight ageism. Liat Ayalon and C. Tesch_Römer ((Ed.)), *Contemporary perspectives on ageism* içinde (s.383-402). Switzerland, Springer.
- Snellman, F. (2018). Normative, empiricist, and interpretive considerations in the ageism research process. L.Ayalon and C.Tesch Römer (Ed). *contemporary perspectives on ageism içinde* (409-424). Switzerland, Springer
- Soyuer, F., Ünal, D., Güleser, N., & Elmalı, F. (2010). Sağlık meslek yüksekokulu öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları ve bu tutumların bazı demografik değişkenlerle ilişkisi. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(2).
- Tayaz, E. & Koç, A. Ayşegül (2022). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumları. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 38(2), 1-9.
- Tekin Kaya, N., & Örsal, Ö. (2018). Türkiye'de üniversite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığı davranışlarını etkileyen faktörler: sistematik derleme. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 540-557.
- Toraman, H., Özkaya, F., Bulut, M., Ayşenur, Ünal, A., Kesen, N., & Daşbaşı, S. Yaşlı istismarı ve ihmalinin önlenmesine yönelik uygulamalar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 13(34), 642-658.
- Tufan, İ., Kılavuz, A., Özgür, Ö., Ayan, F. S., Gürdal, F. Y., & Engin, B. (2019). Türkiye'de gerontoloji atlası: Yaşlı yoksulluğu ve yalnızlık üzerine bulgular. *Geriatik Bilimler Dergisi*, 2(1), 1-7.
- Vefikuluçay Yılmaz, D. & Terzioğlu, F. (2011). Development and psychometric evaluation of ageism attitude scale among the university students. *Turkish Journal of Geriatrics*, 14(3): 260-266.
- Yanardağ, U. (2019). Yaşlılarla hak temelli çalışma. U. Yanardağ, & M. Zubaroğlu Yanardağ (Ed.), *Yaşlılık ve Sosyal Hizmet içinde* (1. Baskı, s. 171-188). Ankara: Nika.
- Yılmaz, E., & Özkan, S. (2010). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim Ve Sanatı Dergisi*, 3(2), 35-52.